

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра **Фінансового менеджменту та фондового ринку**
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

“ ___ ” _____ 201__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування

Фінансовий та страховий менеджмент

(назва магістерської програми)

на тему: «Сучасні тенденції та проблеми розвитку добровільних видів страхування»

(назва теми)

Виконавець:

студент 63 групи факультету **ФБС**

Кричківський Денис Сергійович _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., старший викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Астахова Наталія Ігорівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

АНОТАЦІЯ

Кричківського Д. С., «Сучасні тенденції та проблеми розвитку добровільних видів страхування»,
(прізвище та ініціали студента) *(назва кваліфікаційної роботи)*
 кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою
 «Фінансовий та страховий менеджмент»,
 Одеський національний економічний університет
 м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – організація добровільного страхування в Україні.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти страхування та особливості добровільного страхування; показано основні принципи організації добровільного страхування та його класифікація; визначено світові тенденції у розвитку добровільних видів страхування. Проаналізовано основні тенденції розвитку добровільних видів страхування в Україні; проаналізовано основні показники діяльності страхової компанії з добровільного страхування (на прикладі НАСК «ОРАНТА»); визначено чинники, які впливають на розвиток системи добровільних видів страхування.

Запропоновано напрями розвитку добровільного страхування; показано фінансовий маркетинг у розвитку добровільного страхування; надано рекомендації щодо впровадження новітніх технологій у розвитку добровільних видів страхування.

Ключові слова: добровільне страхування, добровільне медичне страхування, страхування життя, страхування від нещасних випадків, страхування здоров'я на випадок хвороби, страхування майна, новітні технології.

ANNOTATION

Krichkivskiy D. S., «Current trends and problems of voluntary insurance»,
(students surname and initials) *(work title)*
 thesis for Master degree in specialty «072 Finance, Banking and Insurance» under the program
 «Financial and insurance management»,
 Odessa National Economic University
 Odessa, 2019

Thesis consists of three chapters. Object of study organization of voluntary insurance in Ukraine.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of insurance and features of voluntary insurance; the basic principles of organization of voluntary insurance and its classification are shown; the world tendencies in the development of voluntary types of insurance are determined.

The basic tendencies of development of voluntary types of insurance in Ukraine are analyzed; the basic indicators of activity of the insurance company on voluntary insurance are analyzed (on the example of OJSC "ORANTA"); the factors that influence the development of the system of voluntary insurance are determined.

The directions of development of voluntary insurance are offered; shows financial marketing in the development of voluntary insurance; recommendations were given on the introduction of the latest technologies in the development of voluntary insurance.

Keywords: voluntary insurance, voluntary health insurance, life insurance, accident insurance, health insurance in case of illness, property insurance, the latest technologies.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОБРОВІЛЬНИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ	6
1.1. Сутність страхування та особливості добровільного страхування.....	6
1.2. Основні принципи організації добровільного страхування та його класифікація.....	10
1.3. Світові тенденції у розвитку добровільних видів страхування.....	21
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДОБРОВІЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ НАСК «ОРАНТА»)	25
2.1. Основні тенденції розвитку добровільних видів страхування в Україні	25
2.2. Аналіз основних показників діяльності страхової компанії з добровільного страхування(на прикладі НАСК «Оранта»).....	38
2.3. Чинники, які впливають на розвиток системи добровільних видів страхування	55
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДОБРОВІЛЬНИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	62
3.1. Напрями розвитку системи добровільного страхування в Україні	62
3.2. Фінансовий маркетинг у розвитку добровільного страхування в НАСК «ОРАНТА»	68
3.2.Рекомендації щодо впровадження новітніх технологій у розвитку добровільних видів страхування в НАСК «ОРАНТА»	71
ВИСНОВКИ	77
Список використаних джерел	79

ВСТУП

Зародження і розвиток страхового ринку в Україні тісно пов'язані з переходом країни на початку дев'яностих років до ринкової економіки.

Для її обслуговування виникла потреба у створенні відповідної до ринкової системи інфраструктури. Поряд із банками, біржами, торговельними корпораціями, інвестиційними компаніями та іншими фінансовими закладами почали масово створюватися альтернативні Держстраху страхові комерційні формування. Починаючи з 1988 року на страховому ринку України виникли перші кооперативи, а з 1990 року - перші страхові компанії.

Більшість страхових компаній в початковому періоді функціонували за принципом фінансових пірамід. У 1995 році почався процес банкрутства та ліквідації багатьох страхових компаній. Була потреба посилення надійності страхового захисту ринкових суб'єктів господарювання. Новий етап страхового ринку в Україні розпочався після прийняття у 1996 році Закону "Про страхування", згідно з яким у країні розпочався процес упорядкування, регламентації та державного нагляду за страховою діяльністю. Законодавчо було визначено такі положення: загальні поняття страхування, об'єкти і суб'єкти страхових відносин, види обов'язкового страхування, специфічні ознаки договору страхування, порядок і умови виплати страхових платежів і страхових відшкодувань, умови забезпечення платоспроможності страховиків, порядок формувань, страхових резервів, компетенцій і функцій Комітету у справах нагляду за страховою діяльністю (Укрстрахнагляд) умови, ліцензування страхових компаній.

Особливістю вітчизняного страхового ринку є відсутність транснаціональних страхових компаній або їхніх філій. Українське законодавство не дає змоги їх створювати, що зумовлено захистом страхової системи від конкуренції з боку іноземних компаній і використання вільних коштів страховиків для інвестицій у власну економіку. В той же час іноземні

страхові компанії активно проникають в Україну заперестраховальними схемами і мають з цього немалі прибутки.

Актуальність питання розвитку добровільних видів страхування в Україні обумовлює необхідність розробки державної політики ефективного розвитку страхування у поєднанні з загальнонаціональними економічними пріоритетами, яка б передбачала умови для:

- подальшого розвитку законодавчої та удосконалення нормативної бази;
- визначення основних напрямків формування механізму страхових послуг для забезпечення соціального захисту, зокрема: страхування майна, страхування відповідальності, страхування фінансових ризиків, а також медичне страхування, страхування життя від нещасних випадків на виробництві. Необхідно передбачити розширення переліку страхових послуг, інфраструктури, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності, подальшу інтеграцію України в міжнародні структури.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних засад добровільного страхування в Україні та запропонування шляхів його розвитку.

Виходячи з зазначеної мети в кваліфікаційній роботі вирішуються наступні завдання:

- розкрити сутність страхування та особливості добровільного страхування;
- визначити основні принципи організації добровільного страхування та його класифікацію;
- розкрити світові тенденції у розвитку добровільних видів страхування;
- показати основні тенденції розвитку добровільних видів страхування в Україні;
- проаналізувати основні показники діяльності страхової компанії з добровільного страхування(на прикладі НАСК «ОРАНТА»);
- виявити чинники, які впливають на розвиток системи добровільних видів страхування;
- визначити напрями розвитку системи добровільного страхування;

- показати фінансовий маркетинг у розвитку добровільного страхування;
- виявили рекомендації щодо впровадження новітніх технологій у розвитку добровільних видів страхування.

Об'єктом дослідження виступає організація добровільного страхування в Україні.

Предметом дослідження є організація фінансових відносин між суб'єктами добровільного страхування.

Методи дослідження. У роботі для аналізу та дослідження добровільних видів страхування використані методи порівняльного аналізу, статистичні та графічні методи, методи логічного узагальнення, методи переходу від абстрактного до конкретного, економіко - статистичні методи.

Інформаційна база дослідження: Статистичні та аналітичні дані Національна комісія що здійснює державне регулювання у сфері фінансових ринків, дані міжнародних фінансових й аналітичних організацій, монографічні видання, наукові статті, дані з мережі Інтернет.

ВИСНОВКИ

На основі дослідження, можна дійти до наступних висновків.

Світовий страховий ринок сформований на основі інтеграції страхових ринків високорозвинутих країн світу, підштовхує менш розвинуті національні страхові ринки до адаптації місцевих стандартів до міжнародних. Щоб опанувати такі стандарти, треба створити відповідні інститути та механізми, а це непросто, бо пряме запозичення чужого досвіду неможливе. Чуже середовище їх відштовхує, вимагаючи створювати інститути та механізми, які одночасно відповідають вимогам часу й ураховують традиції національного страхового ринку.

До факторів, що уповільнюють розвиток страхового ринку, відносимо: відсутність чіткої ціленаправленої державної політики у сфері розвитку страхування; фінансово-економічна нестабільність у країні; недосконалість страхового законодавства; низька страхова культура населення; слабкість податкових стимулів; відсутність надійних схем інвестування.

В Україні добровільне страхування з кожним роком набуває популярності серед українців. Це видно навіть за загальною динамікою страхових премій та страхових виплат з деяких видів добровільного страхування, як наприклад страхування життя. Обсяг валових страхових виплат із страхування життя за 2018 рік становив 704,9 млн. грн.³, що на 26,7% більше в порівнянні з 2017 роком (556,3 млн. грн.). Така ж ситуація з іншими видами добровільного страхування.

З огляду на фінансові показники, НАСК «ОРАНТА» за своїми видам страхування знаходиться на достатньому рівні. За підсумками роботи в 2018 року НАСК "Оранта" отримала 101,38 млн. грн. страхових платежів та здійснила страхових виплат на суму 38,35 млн. грн.

За 2017 року компанія збільшила обсяг страхових резервів до 57,75 млн. грн., що більше ніж на 3 млн. грн. Також майже на 18 млн. грн. порівняно з аналогічним періодом 2016 року зросли активи – до 118,26 млн. грн.

Проведений статистичний аналіз за окремими видами страхування засвідчив, що на страховому ринку області спостерігається вкрай не однозначна ситуація. Аналіз також показав, що у чотирьох видах страхування відбулося зменшення доходності витрат - у страхуванні життя, страхуванню наземного транспорту, страхуванню майна громадян, страхуванню майна юридичних осіб. В результаті за рахунок цього фактора загальний обсяг доходів зменшився.

Виконані статистичні дослідження показують, що на страховому ринку області останніми роками спостерігається деінтеграція страхової діяльності. До такого висновку можна дійти, спираючись на дані, які свідчать, що доходи страхової організації зростали тільки за рахунок збільшення обсягів витрат, тобто в останні роки на страховому ринку області мав місце переважно екстенсивний розвиток і лише водному виді страхування особистому зростали доходи за рахунок віддачі видатків, тобто спостерігався інтенсивний розвиток.

НАСК «ОРАНТА» в основному фокусується на обов'язкових видах страхування, зокрема страхування автотранспортних засобів. Доцільно страховій компанії розширити перелік добровільних видів страхування. Враховуючи, що на сьогоднішній день набирає популярності медичне страхування, у зв'язку з проведенням медичної реформи, страховій компанії слід додати до свого переліку саме добровільне медичне страхування. Крім того, слід запровадити добровільне недержавне пенсійне страхування, що дасть можливість майбутнім пенсіонерам забезпечити гідну старість. Враховуючи, о наша країна в основному аграрна, тому необхідно розвивати агрострахування в повному обсязі.

Також страховій компанії, яка має таку велику історію розвитку, можна впроваджувати поступово нові технології, що дасть можливість вийти «ОРАНТА» на інший рівень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Щербаков В. А., Костяева Е. В. Страхование. 4-е изд. перераб. и доп. М. : КноРус, 2014. 320 с.;
2. Гаврилина Н. Е., Дербенёва Е. Н. Основы финансов и кредита. Ростов-на-Дону : Феникс, 2010. 224 с.;
3. Алексеев А. А. Страхование. Ростов-на-Дону : Феникс, 2013. 407 с.;
4. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б.. Современный экономический словарь: ИНФРА-М. 1999;
5. Козьменко О. В. Страхування і страховий ринок: термінологія, законодавство динаміка розвитку: моногр. Суми : Ділові перспективи, 2006. 68 с.;
6. Про страхування : Закон України № 85/96-ВР від 7.03.1996 р. URL : <http://www.zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення 30.11.2019);
7. Цивільний Кодекс України : Кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р. URL: <http://www.zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення 30.11.2019);
8. Фориншурер – журнал о страховании в Украине. URL : <http://forinsurer.com> (дата звернення 30.11.2019);
9. Ремньова Л. М. Страхування як фактор фінансової стабільності економіки. Актуальні проблеми економіки. 2006. № 9 (63). С. 65–74.;
10. Базилевич В. Д. Страхова справа. 6-те вид., стереотип. К. : Знання, 2008. 351 с.;
11. Страховий ринок України. Страхова справа. 2006. № 3. С. 56–70;
12. Череп А.В. Практичний іноземний досвід медичного страхування. Економіка та управління національним господарством. 2013. URL: [sre_2013_2_5%20\(1\).pdf](sre_2013_2_5%20(1).pdf) (дата звернення 29.11.2019);
13. Гребенщиков Э. М. Страховой бизнес Японии – радикальная реорганизация. Мировая экономика и международные отношения. 2002. № 3. С. 91 – 101;

14. Варламов Д. Н. Принцип наивысшего доверия в страховом праве Англии. Страховое дело. 2001. № 8. С. 37 - 40.
15. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: www.nfp.gov.ua (дата звернення 26.11.2019).
16. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/2018_rik/2018/sk_%202018.pdf (дата звернення 29.11.2019);
17. Підсумки діяльності страхових компаній за 2017 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/2017_rik/sk_%202017.pdf (дата звернення 29.11.2019);
18. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/sk_%202016.pdf (дата звернення 29.11.2019);
19. Андросова О.Ф. Ринок страхування життя в Україні: тенденції та європейський досвід. Вісник Запорізького національного університету. Серія: страхування. Запоріжжя, 2015. С. 60—69;
20. Адамович В.В. Проблеми розвитку страхування життя як соціально значимого виду страхування. URL: <http://forinsurer.com/public/02/11/23/118> (дата звернення 29.11.2019);
21. Відлацький В.А. Тенденції та проблеми розвитку страхування життя в Україні. Економіка — погляд у майбутнє. Тенденції інноваційного розвитку економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 25—26 квіт. 2014 р.): у 3 ч. — Дніпропетровськ: НО "Перспектива", 2016. Ч. 1. С. 27—30;
22. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://nfp.gov.ua/content/strahoviy-rinok.html> (дата звернення 19.11.2019);
23. Фориншурер — страхование в Украине. URL: <http://forinsurer.com> (дата звернення 30.11.2019);

24. Медичне страхування. ТОП-10 страхових компаній. Forinsurer. URL: <http://forinsurer.com> (дата звернення 19.11.2019);
25. Оцінка діяльності страхових компаній. Ліга страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com/massmedia> (дата звернення 29.11.2019);
26. Офіційний сайт НАСК Оранта. URL: <https://oranta.ua/ru/> (дата звернення 28.11.2019);
27. Річна фінансова звітність НАСК ОРАНТА за 2018 рік. URL: <https://oranta.ua/upload/iblock/463/46372678bae1725dc1fdbdf114b1e8de.pdf> (дата звернення 17.11.2019);
28. Річна фінансова звітність НАСК ОРАНТА за 2017 рік. URL: <https://oranta.ua/upload/iblock/c6a/c6ad99f3d8e1e5c3cb1ff89c1bb032ce.pdf> (дата звернення 17.11.2019);
29. Річна фінансова звітність НАСК ОРАНТА за 2016 рік. URL: <https://oranta.ua/upload/iblock/786/7869707a219ce43b317754f610edbd4f.pdf> (дата звернення 17.11.2019);
30. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI від 08.07.2010 р. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 15.11.2019);
31. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування у 2017 році. URL: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-ipensijne-zabezpechennya/11576-zagalnoobov-yazkove-derzhavne-sotsialne-strakhuvannya-u-2017-rotsi> (дата звернення 21.11.2019);
32. Грабчук О. М. Особливості розвитку страхування туризму в Україні Інвестиції: 24 практика та досвід. 2015. № 7. С. 1–5;
33. Lemonade: IT компанія, займаючися страхуванням через мобільне приложение. Страхування України. URL: <https://www.ukrstrahovanie.com.ua/news/lemonade.it> kompaniyazanimayushhayasyastrahovaniemcherezmobilnoeprilozhenie (дата звернення 22.11.2019);

34. Ідея для стартапу: які страхові продукти потрібні цифровому світу. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/03/23/635279/> (дата звернення 21.11.2019);

35. Технологія Blockchain та страхування. Страховий адвокат. URL: https://www.insa.com.ua/uk/blog/tehnologiya_blockchainstrahovanie/ (дата звернення 21.11.2019);

36. Как "умные технологии" IoT и BIG DATA помогут страховым компаниям и как они повлияют на тарифы в будущем? СБ Малакут. URL: <http://sbmalakut.com.ua/uk/gid/kakumnyetexnologiiiotibigdatapomogutstrahovymkompaniyamikakonipovliyaunutnatarifyvbudushhem7321> (дата звернення 22.11.2019);

37. Правова ситуація та можливості сектору фінтех в Україні. Evis Law. URL: <https://evis.law/uk/stattjpravovasisituacijatamozhlihostifintechsektoruvukraini/> (дата звернення 23.11.2019);

38. Коли в Україні запрацює накопичувальна система і від кого це залежить. Перший український інформаційний. URL: <https://www.5.ua/suspilstvo/kolyvukrainizapratsiuienakopychuvalnasystemapensiiividkhotsezalezhytrozenko181276.html> (дата звернення 26.11.2019);

39. Накопичувальне пенсійне страхування: досвід Австрії. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. URL: <https://feao.org.ua/wpcontent/uploads/2015/11/austriapension.pdf> (дата звернення 26.11.2019);

40. "Сингента" презентувала оновлену програму індексного страхування на 2019 рік. Агробізнес. URL: <http://agrobusiness.com.ua/20170929055643/item/12809synhentaprezentovalaonovlenuprogramuindeksnohostrakhuvanniana2019rik.html> (дата звернення 26.11.2019);

41. Аграріям пропонують індексне страхування. Аграрний бізнес. Україна. URL: <https://a7d.com.ua/novini/36490agrariyamproponuyutndeksnestrahuvannya.html> (дата звернення 26.11.2019);

42. Грабчук О. М. Особливості розвитку страхування туризму в Україні. Інвестиції: 24 практика та досвід. 2015. № 7. С. 1–5;
43. Зайцева В. М. Шляхи вдосконалення систем страхування в туризмі. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. №10. С. 335–338;
44. Сабірова А. Е. Маркетингові дослідження як елемент маркетингової стратегії страхової компанії. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 8. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ipd_2013_8_27.pdf (дата звернення 26.11.2019);
45. Гаманкова О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія. Київ : КНЕУ, 2009. 283 с.;
46. Козьменко О., Козьменко С., Васильєва Т. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія Суми : Університетська книга, 2012. 316 с.